

Sammanfattning

Vi anser att förslaget att ”Postnummersystemet ska hållas tillgängligt till ett kostnadsorienterat pris på tillhandahållarens webbplats” är givet på alldeles för grund förståelse för, och kunskap om, postnummersystemet i Sverige och våra grannländer.

- *”Ett reglerat pris för tillgång till postnummersystemet kommer troligtvis innebära att användarna kommer att behöva betala mindre för åtkomsten till detta system”*

Postnummerservice Norden AB erbjuder idag en kostnadsfri söktjänst för postnummer på sin hemsida, samt har en tjänst med rörlig, låg, kostnad för automatisk postnummer- och adresskontroll med kontinuerligt uppdaterad information. För det lilla, nystartade företaget, som lyfts fram som exempel som skulle gynnas av förslaget, skulle istället förslaget utan tvekan leda till en kostnadsökning om man tar i beaktande kostnad för tidsåtgång och krav på förståelse för området adresser och postnummer.

- *Postnummersystemen har gjorts tillgängliga utan kostnad för medborgare i andra länder.*

Postnummersystem och användning därav är olika i olika länder. I Danmark, som tas upp som exempel med gott resultat av fritt tillhandahållande av postnummerdata, sker *betydligt* färre uppdateringar i postnummerdata, och en adress kan inte ändra postnummer. Postutdelningen är heller inte baserad direkt på postnummer som i Sverige. Utredningen tar upp vilken data som erbjuds och hur den distribueras, men inte hur postnummersystemen är uppbyggda och hur de används. En djupare förståelse för system om användning krävs för att ett förslag om ändring ska kunna ses som seriöst.

- *Datakvalitet och korrekthet i postnummerinformation.*

Med dagens takt på byggnation sker det kontinuerligt, och med stor volym, förändringar och uppdateringar i postnummerdata. Med en fri tillgång på data är det möjligt att flera distribuerar information till slutkunder. En sådan spridning av ansvar kommer att ställa ökade krav på slutanvändares kunskap om ursprungskälla och hantering, och det finns en uppenbar risk att mer icke aktuell, och icke korrekt information kommer att finnas tillgänglig och användas, vilket istället leder till ökade kostnader för användare och samhälle.

Kommentarer

Det är med förvåning som vi, Postnummerservice Norden AB, har uppmärksammat Näringsdepartementets utredning *Till sista utposten - en översyn av postlagstiftningen i ett digitaliserat samhälle* (SOU 2016:54). Den verksamhet för vilken jag är VD nämns som en av orsakerna till varför postnummer bör släppas fria. Flera hänvisningar görs till hur vår verksamhets processer ser ut, vilket är förvånande givet att vi inte har blivit tillfrågade och därmed inte kunnat ge en beskrivning av dessa. Förvåningen spås på ytterligare givet det faktum att inget av de direktiv som ligger till grund för betänkandet tar upp frågan om postnummer. (se. 2015:87 och 2015:124). Nedan finns ett antal frågor som vi vill lyfta, vilka torde vara centrala för betänkandets slutsatser.

Utredningens ursprungliga uppdrag kontra betänkande

Märkligt nog tycks frågan om vikten av postnummer ha tillkommit - lite från sidan - efter att en aktivistgrupp, "Postnummeruppror", har besökt utredningen i dess lokaler på Regeringskansliet i april i år. Aktivistgruppen hänvisar sedan på sin Facebooksida i september i år till att deras synpunkter i vissa fall har citerats ordagrant i betänkandet.

Vi ställer oss undrande till vilka andra aktörer utredningens medlemmar har tillfrågat för att få en helhetsbild över de möjligheter och utmaningar som finns med nuvarande förslag. Möjligheten och förmågan att väga in för- och nackdelar borde anses vara centrala i en utredning som kan få stor påverkan på en rad aktörers verksamhet. Att då ensidigt utgå från en aktivistgrupps förslag får anses som ett kraftigt begränsat underlag. Frågan om Postnord AB:s egna verksamhet gällande postnummer har inte varit en del av det ursprungliga direktivet och inte heller i tilläggsdirektivet. Det går inte att dra en annan slutsats än att det är en fråga som tillkommit efter kontakter med en lobbyistverksamhet där andra aktörer inte har getts möjlighet att uttrycka sig.

När det handlar om exempelvis utdelning av post, förändringar i tid av utdelning etc. så har Bring haft ett stort inflytande på betänkandets utformning. Vi anser att även aktörer som inte är kritiska till Postnord AB:s verksamhet när det handlar om postnummer rimligen bör få göra sin stämma hörd. Vi förutsätter att det ligger i statens intresse att även ha kunskap om verkliga förhållanden och inte endast det som enskilda särintressen vill förändra. Nedan följer ett antal punkter som vi vill framhålla som viktiga för frågan. Dessa är endast en del av en större fråga i vilken vi gärna framöver bidrar med den kompetens och erfarenhet som vi har byggt upp under många år.

Princip kontra komplexitet

Principfrågan om vikten av fri tillgänglighet till data har fått överskugga frågans komplexitet. Som alltid finns det en risk med svart-vita resonemang, och förenklingar leder inte självklart till ett öppnare samhälle.

Vi, Postnummerservice Norden, har ett stort fokus och lägger mycket arbete på att kvalitetssäkra att den information som finns tillgänglig är korrekt. Det är av stor vikt att en sådan kvalitetssäkring är kontinuerlig och att en utpekad aktör har ansvar för att säkerställa att så sker. Erfarenhet visar att det kan bli problem när en person väljer att tillgängliggöra data som sedan inte uppdateras, vilken i förlängningen kan leda till att allmänheten blir felinformerad. Exempel på en sådan situation är en söksida som blir inaktuell då den som upprättade den kan ha tröttnat eller gått vidare till annan verksamhet utan att stänga ned sidan. Detta medför givetvis en negativ påverkan på samtliga användare, och i förlängning finns en risk att förtroendet för samhällets institutioner minskar då postnummer alltid kommer att förknippas med Postnord AB, oavsett vilken aktör som nyttjar deras information. Dessa frågor har idag inte ett lagrum som medger att information kvalitetssäkras så att människor ytterst inte blir lurade på grund av felaktiga uppgifter.

Tillgänglighet

Postnummerservice ägnar inte enbart tiden åt de tekniska frågorna kring hantering av postnummer. En stor del av vår verksamhet handlar också om att svara på enskilda personers frågor, både om postnummerdata och verksamheten, såsom system och användande, kring postnummer. Privatpersoner ringer dagligen till oss och en uppskattning är att denna service upptar minst en halvtidstjänst. De har frågor om postnummer och flera av dem vidarebefordras dessutom från Postnord AB till oss. Detta ingår egentligen inte i vårt uppdrag, men då vi har en hög ambitionsnivå blir en effekt av det arbetet att det också ger Postnord AB ett gott anseende och förtroende. Ett exempel på en vanlig situation är de äldre personer som inte har tillgång till internet och som saknar den tryckta postnummerkatalogen. Om de inte har anhöriga som kan hjälpa dem finns det ingen möjlighet för dem att få hjälp att ta fram ett postnummer till en adress, utöver den hjälp vi ger per telefon.

Grunduppfattningen i betänkandet tycks vara att genom att tillhandahålla postnummerdata så tillfredsställs behovet av tillgång på aktuell information. Så enkelt är det inte. Betänkandet hänvisar till att det enkelt går att lägga upp en fil på hemsidan, vilket är en grovt förenklad bild, då det inte tar i beaktande användning och hantering av postnummerinformation. Det skulle till exempel inte hjälpa en användare som vill bekräfta postnumret för en enskild adress vid en viss given tidpunkt. (För detta tillhandahåller Postnummerservice redan en kostnadsfri tjänst, se nedan).

Den absoluta majoriteten av mottagare av postnummerdata skulle heller inte utan förädling och bearbetning kunna läsa filerna direkt som de levereras från Postnord AB. Denna bearbetning står vi för och beror på vad mottagaren behöver. Postnummerservice ägnar stor tid och kunskap åt att förädla den information som Postnord AB tillhandahåller och kombinera den med annan relevant information. Vi är mycket noga med att mottagaren får informationen på det sätt som de behöver, både i termer av

anpassning till deras system, och i termer av grad av förädling. Exempelvis tillhandahåller vi information till både Kronofogden och Skatteverket som är specialanpassat för deras system. I ytterligare andra fall finns specialvarianter för att säkerställa att samhällsinstitutionerna kan leverera den service som ingår i deras uppdrag. Alternativen skulle vara att samtliga mottagare av information får anpassa sig till Postnord AB:s system eller att Postnord AB skulle bli tvungna att bygga upp system och organisation för anpassade leveranser. Båda dessa alternativ är kostsamma, ineffektiva och skulle innebära avbrott.

Majoriteten av de kundleveranser vi gör är även periodiserade i tid så att användarna erhåller information med den uppdateringsfrekvens den anser nödvändig för sin verksamhet. Att användare ska behöva ladda ner filer själva från en hemsida kommer att kräva arbete och kunskap som kommer att kräva tid och därmed pengar, som istället kan fokuseras på kärnverksamhet om man har en leverantör man litar på. Skälet till att Postnummerservice är har fått ansvaret, både från Postnord och från våra kunder, att leverera dessa tjänster är den tid, de resurser och den kunskap som vi investerat i att göra detta på ett effektivt, säkert och korrekt sätt.

Oklart om syfte möter målet

Betänkandet hänvisar till att det blir enklare för småföretagare att starta en verksamhet om tillgången till postnummer är fri. Även detta bedömer vi är en mycket förenklad bild.

För det första tillhandahåller Postnummerservice redan idag en tjänst som ger tillgång till postnummer helt kostnadsfritt för användaren. Man kan där göra 500 sökningar i timmen gratis och utan information om vem man är eller vad man ska använda informationen till. Vid utökat användande skickar vi ett formulär till användaren för att säkerställa att det inte är en maskin som samlar data. Ofta är det samhällsinstitutioner som gör den typen av förfrågningar, exempelvis Skatteverkets kundtjänst. Tjänsten används även ofta av privatpersoner och företag och täcker väl behovet att manuellt säkerställa rätt postnummer för en adress. Även om tjänsten är gratis för användaren så kostar det givetvis Postnummerservice i termer av kontinuerlig uppdatering av information, teknisk infrastruktur, frågor som uppkommer och interaktion med mottagare.

För det andra tillhandahåller vi adress- och postnummerkontroll som företag kan bygga in i sin verksamhet, med rörlig prissättning (där varje adresskontroll kostar 30 öre). Ett (mindre) företag som exempelvis gör 100 kontroller i månaden, har alltså en kostnad på 30 kronor för den här tjänsten. Vi anser att det är orimligt att hävda att kostnader på denna nivå utgör en tröskel för tillväxt och nyföretagande.

Kunskap, förståelse och internationell erfarenhet

Betänkandet hänvisar till att flera av de nordiska länderna har tillgängliggjort postnummerinformation (Danmark, Norge, Island och Finland). Anmärkningsvärt nog relateras endast till de goda erfarenheter som Danmark har gjort. Men Postnummersystem och användning därav är olika i olika länder. Utredningen tar upp vilken data som erbjuds och hur den distribueras, men inte hur postnummersystemen är uppbyggda och hur de används. En djupare förståelse för system om användning krävs för att ett förslag om ändring ska kunna ses som seriöst.

Ett exempel är när förändringar sker i postnumren, exempelvis då nya bostadsområden byggs eller postnummergränser dras om. I Danmark, som tas upp som exempel med gott resultat av fritt tillhandahållande av postnummerdata, sker *betydligt* färre uppdateringar i postnummerdata, och en adress kan exempelvis inte ändra postnummer. Postutdelningen är heller inte baserad direkt på postnummer som i Sverige.

Låt oss ge ett konkret exempel på vad Postnummerservice gör för att följa utvecklingen och säkerställa korrekthet och hög kvalitet för användare av postnummerdata. När församlingstillhörighet togs bort ur folkbokföringen i år medförde det ändringar i postnummerdatabasen. Detta skulle i sin tur kunnat leda till problem och stora kostnader för användare av postnummerinformation i form av utredning, förståelse för förändring, beslut och till sist tillpassning av system och eventuellt verksamhet. För att minimera problemen för våra användare säkerställde vi att de kunde fortsätta arbeta med samma information i samma format och uppdelning trots förändringen i indata. Detta kan låta enkelt men krävde en stor arbetsinsats under lång tid, baserad på en mycket god kunskap och förståelse för geografiska data såsom adresser och postnummer.

Ytterligare ett exempel på ett ”samhällsnyttigt” bidrag vi gör är då kommuner behöver anpassa skolskjuts på grund av förändringarna i postnummeruppdelningar. Vi hjälper dem då med de beräkningar och anpassningar som krävs, till ett mycket lågt pris.


Betänkandet konstaterar att det idag inte finns någon forskning på området som väger för- och nackdelar mot varandra och som kan bidra till ett beslutsunderlag. Faktum är att detta betänkande i dagsläget utgör den enda redogörelsen för postnummers betydelse i Sverige. Trots detta ges i betänkandet tydliga rekommendationer. Samtidigt skall man också hålla i minnet att frågan om postnummer utgör en mycket liten del av betänkandet - ett betänkande vars direktiv inte överhuvudtaget anger att frågan om postnummer är en del av uppdraget.

Slutsats

Vi anser att utredningen är alldeles för grund och ensidig för att utgöra ett beslutsunderlag. Det krävs mer kunskap och förståelse för den komplexitet som frågan innebär, om den inte endast ska vila på en principiell utgångspunkt direktlevererad av en extern lobbyistgrupp. Vi finns tillgängliga och bidrar mer än gärna med vår mångåriga erfarenhet och kunskap.

Stockholm den 12 december 2016

För Postnummerservice



Björn Erlandsson, VD